

процес; фінансове право; інформаційне право» / Леонід Миколайович Давиденко. – Дніпропетровськ, 2007. – 196 с.

8. Архипов С.И. Субъект права (теоретическое исследование) : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история правовых учений» / Сергей Иванович Архипов. – Екатеринбург, 2005. – 522 с.

9. Кульчицька О.І. Суб'єкти права соціального забезпечення України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / Олена Іванівна Кульчицька. – Львів, 2007. – 188 с.

10. Реєнт О.О. Право депутатської недоторканності (питання теорії та практики) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Олена Олександрівна Реєнт. – К., 2009. – 213 с.

11. Галаван З.С. Особливості правового регулювання праці слідчих ОВС як суб'єктів трудового права України : дис. ... канд. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / Зіновій Степанович Галаван. – Х., 2009. – 200 с.

12. Про державну виконавчу службу : Закон України від 24 березня 1999 р. № 202/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36–37. – Ст. 243.

13. Зайчук О.В. Сучасна правова енциклопедія / [О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко, В.С. Ковальський та ін.]; за заг. ред. О.В. Зайчука ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

14. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : Юрид. думка, 2007. – 992 с.

15. Чернецька О.В. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад в Україні : дис. ... канд. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Олена Василівна Чернецька. – К., 2006. – 190 с.

16. Пастернак О.М. Суб'єкти правових відносин у сфері місцевого самоврядування в Україні : дис. ... канд. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Олена Миколаївна Пастернак. – К., 2006. – 240 с.

УДК 342.92

ПИТЕЛЬ Ю.М.

ДИРЕКТОР НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

У статті розглядається один із суб'єктів боротьби з корупцією, а саме – директор Національного антикорупційного бюро, визначається його місце в структурі бюро, досліджуються повноваження та права, розглядаються вимоги до кандидата на посаду, порядок його призначення та звільнення з посади.

Ключові слова: корупція, антикорупційна політика, корупційне правопорушення, заходи боротьби з корупцією, кризові явища, службові особи, неправомірна вигода.

В статье рассматривается один из субъектов борьбы с коррупцией, а именно – директор Национального антикоррупционного бюро, определяется его место в структуре бюро, исследуются полномочия и права, рассматриваются требования к кандидату на должность, порядок его назначения и освобождения от должности.

Ключевые слова: коррупция, антикоррупционная политика, коррупционное правонарушение, меры борьбы с коррупцией, кризисные явления, должностные лица, неправомерная выгода.

© ПИТЕЛЬ Ю.М. – ад'юнкт кафедри адміністративного права та процесу (Національна академія внутрішніх справ)

The article is dedicated to one of the subjects of the fight against corruption, Director of the National Bureau, determination of its place in the structure of the Bureau investigating powers and rights, consideration of the requirements for a candidate for the position, order taking and releasing it from the post.

Key words: *corruption, anti-corruption policy, corruption crimes, measures to combat corruption, crisis, officials, unlawfully benefit.*

Вступ. Питанню ефективної протидії корупції приділяється багато уваги, оскільки корупція є однією з найважливіших проблем, які намагається вирішити сучасна українська держава. Актуальність цієї проблеми зумовлюється тим, що таке негативне явище, як корупція, не тільки провокує, а й поглиблює суспільні кризові явища, підриває імідж України на світовій арені, є руйнівною силою, що перешкоджає розбудові правової держави та налагодженню конструктивного діалогу між владою та громадськістю. Також хочеться відзначити, що в Україні відсутня реальна зацікавленість політичної еліти, державних службовців, які займають відповідальні посади, та інших службових осіб у зниженні рівня корупції. Загальновідомо, що до цих категорій нашого суспільства зазвичай і належать ті, хто породжує корупцію. Прикладом може слугувати звернення громадянина за адміністративною послугою та неможливість задоволення законними способами своїх прав та інтересів. Відбувається це через вимагання службовими особами неправомірної вигоди за вчинення тих чи інших дій, що входять до кола їхніх повноважень. Враховуючи те, що особа, яка звернулася до такого службовця, не має вибору – вона також стає учасником правопорушення. Саме тому розробка та впровадження антикорупційних заходів є одним із першочергових завдань державної влади.

14 жовтня 2014 року Верховною Радою України було затверджено засади державної антикорупційної політики в Україні на 2014–2017 роки, саме тому Парламент схвалив створення нового автономного органу (поза системою існуючих правоохоронних органів) – Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ). Його створення передбачене Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України», котрий був прийнятий 14 жовтня 2014 року та набрав чинності 25 січня 2015 року.

З появою такого автономного органу з правоохоронними функціями планувалося, що з'являться значні переваги над існуючими правоохоронними органами, і це дасть змогу відійти від застарілої неефективної практики протидії корупційним правопорушенням. Також вважалося, що завдяки створенню нового органу (який ще не встиг обрости суспільною думкою щодо його неефективності та корумпованості, на відміну від всіх існуючих правоохоронних органів) можливе формування суспільної довіри до нього.

Зрозумілим є той факт, що будь-яким державним органом керує обрана встановленим законом шляхом посадова особа, в нашому випадку – директор Національного антикорупційного бюро України (далі – Директор). За Директором закріплені повноваження щодо призначення і звільнення з посади своїх заступників, директорів територіальних підрозділів тощо.

Постановка завдання. Таким чином, маємо на меті проаналізувати та визначити місце Директора в структурі Національного антикорупційного бюро, всебічно розглянути його повноваження, права, вимоги до кандидата на посаду, порядок його призначення та звільнення з посади.

Результати дослідження. Питанням корупції в країні та діяльності органів, що реалізують Антикорупційну стратегію, були присвячені роботи багатьох учених, серед яких М. Грищенко, О. Дульський, О. Жовнір, Д. Заброта, Д. Йосифович, О. Кальман, Б. Романюк, Т. Чернявська, В. Петков, С. Петков, О. Кузьменко, М. Лошицький та інші.

Для України є нагальною проблема запобігання корупції, оскільки корупційні прояви завдають шкоди національним інтересам та безпеці держави. На практиці результативність запобігання корупції залежить від співпраці всіх державних органів, у першу чергу – правоохоронних.

Відповідно до ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами України [1]. Саме тому запобігання корупції здійснюється системою відповідних органів та відбувається на підставі низки нормативно-правових актів, що складають систему, переважне значення в якій відіграє Конституція України.

Діяльність Національного антикорупційного бюро України базується на системі правових норм, що містяться в нормативно-правових актах.

Як нами було зазначено раніше, НАБУ є спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції; згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» [2] до таких суб'єктів також належать органи прокуратури, Національної поліції, Національне агентство з питань запобігання корупції. Всі перераховані органи державної влади мають своїх керівників, через яких реалізується та контролюється їх діяльність.

Відповідно до ст. 6 Закону «Про Національне антикорупційне бюро України» керівником бюро є Директор, котрого призначає на посаду та звільняє з посади Президент України в порядку, визначе-

ному цим Законом. Він призначається строком на сім років та одна і та ж особа не має права обіймати цю посаду два строки поспіль.

Кандидат на посаду Директора НАБУ має пройти конкурсний відбір, який є відкритим та прозорим. Для проведення конкурсного відбору Президент, уряд та Верховна Рада України призначають по 3 члени конкурсної комісії та за рішенням більшості голосів членів комісії (тобто не менше п'яти) обирають кандидата.

На нашу думку, особливу увагу необхідно приділити характеристиці вимог до особи, що претендує на посаду Директора бюро, її повноваженням, порядку конкурсного відбору, призначення на посаду та звільнення з неї.

Зазначена особа повинна відповідати усім висуnutим до неї вимогам, що закріплені у п. 2 ст. 6 Закону: «Директором Національного бюро може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше десяти років, досвід роботи на керівних посадах в органах влади, установах, організаціях, у тому числі за кордоном, або міжнародних організаціях не менше ніж п'ять років, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки» [3].

Директором не може бути особа, що не пройшла перевірку відповідно до Закону України «Про очищення влади», адже посаду Директора можна віднести до п. 10 ст. 2 цього Закону: «Інші посадові та службові особи (крім виборних посад) органів державної влади, органів місцевого самоврядування» [4].

Ще одним критерієм, за яким особа не може бути Директором НАБУ, є те, що така особа була на керівних посадах у політичних партіях, укладала з ними трудовий договір чи перебувала з ними в договірних відносинах за два роки до подання заяви на участь у конкурсі на зайняття посади Директора Національного бюро.

Такий порядок відбору Директора гарантує незалежність цього органу від існуючих органів виконавчої влади та політичного впливу, адже конкурсна основа має особливий порядок.

Директор НАБУ має такі обов'язки:

1) на Директора НАБУ покладається уся відповідальність за діяльність бюро та за законність здійснюваних ним оперативно-розшукових заходів, слідчих дій, додержання прав і свобод осіб під час здійснення досудового розслідування тощо;

2) він є організатором робочого процесу бюро, за його рішенням перший заступник, заступники Директора НАБУ, директори територіальних управлінь наділяються відповідними владними повноваженнями;

3) він займається координацією та контролем за діяльністю центрального та всіх територіальних управлінь, затверджує їх штатну чисельність та структуру;

4) Директор є гарантом діяльності свого підрозділу та слідкує за збереженням і знищенням відповідно до законодавства отриманої Національним бюро в ході досудового розслідування інформації; вживає усіх можливих заходів для запобігання несанкціонованому доступу до інформації з обмеженим доступом; встановлює порядок реєстрації та оброблення усіх видів інформації, а також забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Національне бюро;

5) він призначає на посади та звільняє з них працівників Національного бюро, які за власним бажанням вирішили залишити підрозділ чи здійснили дисциплінарні проступки або кримінальні правопорушення;

6) Директором видаються накази та розпорядження в межах його службових повноважень, а також доручення, що є обов'язковими для виконання усіма працівниками бюро;

7) всі оперативні, перспективні та поточні плани роботи НАБУ затверджуються тільки ним;

8) Директор НАБУ вирішує, яким чином заохотити осіб, що сумлінно виконують свої функціональні обов'язки у попередженні, виявленні, припиненні і розслідуванні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності бюро;

9) Директор, розглянувши рішення Дисциплінарної комісії Національного бюро, приймає рішення про заохочення чи накладення дисциплінарного стягнення на працівника бюро;

10) до його обов'язків входить присвоєння рангів державним службовцям, що працюють у НАБУ, та спеціальних звань особам начальницького складу. Щодо присвоєння рангів державних службовців та спеціальних звань вищого начальницького складу, то він вносить подання про таке присвоєння Президентіві України;

11) Директор має вносити пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правових актів, якими регулюється діяльність бюро;

12) він представляє НАБУ у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, а також органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями тощо;

13) Директор має право бути присутнім на всіх засіданнях комітетів Верховної Ради України, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також мати дорадчий голос у засіданнях Кабінету Міністрів України;

14) Директор забезпечує відкритість та прозорість діяльності Національного бюро. Він також зобов'язаний звітувати про діяльність бюро в законодавчо встановленому порядку;

15) Директор НАБУ розпоряджається коштами фонду спеціальних оперативних розшукових та слідчих дій бюро.

Аналізуючи проведені дослідження повноважень Директора НАБУ, ми доходимо висновку, що вся влада в НАБУ повністю зосереджена в руках його керівника. Існує невичерпний перелік повноважень, який є законодавчо закріпленим і надає можливість Директору вирішувати й інші завдання, що значно підвищує його роль та незалежність. Проте Директор може бути звільнений з посади за таких причин:

- за власним бажанням (подається письмова заява про припинення його повноважень);
- кадрові зміни (переведення, призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою);
- досягнення особою, що виконує функціональні обов'язки Директора, 65-річного віку;
- за станом здоров'я (висновок медичної комісії);
- у разі визнання його недієздатним або обмежено дієздатним, безвісно відсутнім чи померлим;
- набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно нього;
- виїзд на постійне місце проживання за межі України, припинення або відмова від громадянства України, набуття громадянства іншої держави;
- вчинення корупційних деліктів (сумісництво та суміщення з іншими видами діяльності);
- невчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- у разі неефективної діяльності бюро через неналежне виконання Директором своїх обов'язків (наявність висновку комісії з проведення аудиту).

Вважаємо, що необхідно також розкрити порядок конкурсного відбору та призначення на посаду. Кандидатів на посаду обирають члени конкурсної комісії, яка складається з дев'яти осіб (три з них визначає Президент України, ще три – Кабінет Міністрів України, інші три особи – Верховна Рада України). Конкурсна комісія проводить відбір (далі – конкурс) відкрито та допускає до участі у конкурсі осіб, які відповідають усім законодавчо встановленим вимогам.

Доцільно зазначити, що для того, щоб стати членами комісії, ці особи повинні мати бездоганну ділову репутацію, відповідні професійні навички та бути високоморальними людьми, які користуються авторитетом в очах суспільства.

На нашу думку, необхідно також розкрити порядок звітування Директора перед Президентом України, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів України, яким підзвітне НАБУ. Згідно зі ст. 26 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» контроль за діяльністю Бюро здійснюється комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належить боротьба з корупцією й організованою злочинністю в порядку, визначеному Конституцією, Законом «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» [5], іншими законами України.

Саме тому, керуючись перерахованими нормативно-правовими актами, Директор НАБУ інформує Президента, Верховну Раду та Кабінет Міністрів України стосовно головних питань діяльності Національного бюро та його підрозділів про виконання покладених завдань, додержання законодавства, прав і свобод осіб та щороку не пізніше 10 лютого та 10 серпня подає Президенту, Верховній Раді та Кабінету Міністрів України письмовий звіт про діяльність Національного бюро протягом попередніх шести місяців.

Висновки. Отже, робимо висновки, що принципом діяльності НАБУ є нормативно закріплені положення, які відображають ідеї узагальнення досвіду і закономірності нормального розвитку правовідносин та регламентують функціонування зазначеного органу.

Дослідження повноважень Директора НАБУ дозволяє нам стверджувати, що вся повнота влади всередині зазначеного органу належить його керівнику. Встановлення невичерпного переліку повноважень дає можливість Директору вказаного органу вирішувати й інші завдання, що значно підвищує його роль.

Нами з'ясовано, що Директор бюро призначається та звільняється з посади Президентом України в установленому законодавством порядку, має відповідати усім висунутим до нього вимогам, що закріплені в Законі України «Про Національне антикорупційне бюро України».

Аналізуючи процедуру призначення та звільнення Директора з посади, ми з'ясували, що вона залежить як від Президента України, Кабінету Міністрів України, так і від Верховної Ради України. На нашу думку, є підстави для сумнівів в автономності, самостійності, незалежності НАБУ, адже такий порядок на практиці може надати деяким уповноваженим особам так званий «політичний імунітет», що позбавить їх від переслідувань за вчинення ними корупційних правопорушень.

Ще одним фактом, що породжує сумніви щодо незалежності бюро, є його підзвітність і підконтрольність зазначеним суб'єктам законодавчої ініціативи, що створює додаткові ризики для об'єктивного досудового розслідування корупційних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 року № 1700-VII// Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
3. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 року № 1698-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 87. – Ст.2472.
4. Про очищення влади : Закон України від 16.09.2014 року № 1682-VII // Голос України від 15.10.2014 року. – №198.
5. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19.06.2003 року № 975-IV// Голос України від 29.07.2003 року. – № 139.
6. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» [практичний посібник]. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 264 с.
7. Юрченко О. Національне антикорупційне бюро України: перспективи діяльності / О. Юрченко // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2014. – № 2(33) – С. 69–73.
8. Про утворення Національного антикорупційного бюро України : Указ Президента України від 16.04.2015 року № 217/2015 // Голос України від 18.04.2015 року. – № 70.

УДК 347.998.8

ПЧЕЛІН В.Б.**ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ УКРАЇНИ**

У статті досліджено сутність адміністративних судів України та визначено їх окремі види. Здійснено аналіз законодавчих положень і позицій вчених щодо визначення сутності адміністративного суду. Вказано недоліки й позитивні аспекти визначення сутності адміністративного суду. Завдяки аналізу положень національного законодавства визначено окремі види адміністративних судів. Надано авторське бачення сутності адміністративного суду.

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративний процес, адміністративний суд, органи судової влади, суди загальної юрисдикції, суд.

В статье исследуется сущность административных судов Украины и определяются их отдельные виды. Осуществляется анализ законодательных положений и позиций ученых по определению сущности административного суда. Указываются недостатки и положительные аспекты определения сущности административного суда. Благодаря анализу положений национального законодательства определяются отдельные виды административных судов. Предоставляется авторское видение сущности административного суда.

Ключевые слова: административное судопроизводство, административный процесс, административный суд, органы судебной власти, суды общей юрисдикции, суд.

In the article the essence of administrative courts of Ukraine and its certain types are determined. We analyse the legislation and positions of scientists to determine the nature of the administrative court. We also include flaws and positive aspects of the definition of the essence of the administrative court. The certain types of administrative courts are determined by analysing the provisions of national law. The author proposed the determination of the essence of the administrative court.

Key words: administrative proceedings, administrative process, Administrative Court, judicial authorities, courts of general jurisdiction, court.